

Вх. № 315/04.10.2017
5800 гр Плевен**СТАНОВИЩЕ**

от проф., д-р Цветан Тодоров Кикиндонов, Земеделски Институт гр Шумен, професионално направление 6.1. „Растениевъдство“, научна специалност „Селекция и семепроизводство на културните растения“, определен за член на Научно жури със Заповед № НП-07-51/07.09.2017 год. на Председателя на Селскостопанска академия, София.

относно конкурса за избор на академичната длъжност „професор“ в Институт по Фуражни Култури Плевен, професионално направление 6.1. „Растениевъдство“, научна специалност 04.01.05. „Селекция и семепроизводство на културните растения“, обявен в ДВ бр. 52/30.06.2017 год., с единствен кандидат – доц., д-р **Анелия Илиева Кътова**

Документацията по конкурса е оформена и представена изключително стриктно и подробно, напълно по изискванията на ЗРАСРБ.

Кратко представяне на кандидата

Анелия Илиева Кътова е родена на 24.08.1966 г., с. Соколаре, обл. Враца.

През 1990 год. завършва висше образование във Висш селскостопански институт, гр. Пловдив специалност: „Защита на растенията и почвата“ квалификация: агроинженер – магистър. Владее писмено и говоримо английски и руски език, активно използва компютърни средства.

От 1995 год. е научен сътрудник III ст., от 1996 научен сътрудник II ст, а от 1999 научен сътрудник I ст по селекция и семепроизводство на културните растения в ИФК Плевен. През 2005 год. защитава дисертация на тема „Проучване на морфологични признаци, биологични свойства и стопански качества на растителна генплазма от вида пасищен райграс (*Lolium perenne* L.) с оглед на селекцията” и получава образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Селекция и семепроизводство на културните растения”. През 2010 год. получава научното звание - доцент по същата специалност.

През периода 2004-2014 год. е заемал длъжността научен секретар, от 2010 е ръководител на секция „Селекция и семепроизводство”. От 2014 год. е директор на ИФР Плевен.

От 1995 досега реализира многократно специализации и командировки в Белгия, Китай, Румъния. Членува в EUCARPIA от 1999 г., СУБ - клон Плевен от 2000 г., Управителния съвет на Българската асоциация по фуражно производство и ливадарство (БАФПЛ) от 2000 г. и преизбрана 2004 г. Inter-Regional CO-operative Research and Development Network for Pastures and Foder Crops (FAO/CINEAM). Носител е на награди - Дипломи и плакети от АГРА 2014 и от СУБ

Това кратко описание на творческото развитие представя доц., д-р Кътова с активно участие в научно организационната и административна дейност на институтско, национално и международно ниво.

Научна продукция

Цялостната научна продукция на доц., д-р Кътова за периода 1995 – 2017 год. възлиза на 87 заглавия. От тях три броя са във връзка с дисертационния труд и 35 бр. научни статии за придобиване на академична длъжност „доцент”.

Научните публикации след хабилитация през 2010 г. включват: 1 брой в глава от чуждестранна книга „Breeding in a World of Scarcity”, Springer, 2016, 40 научни публикации,

отпечатани в международни, чуждестранни и български реферирани списания, от които **24 в международни и чуждестранни:** (Banat's Journal of Biotechnology (2), Pesticides and Phytomedicine (3), Journal of Mountain Agriculture on the Balkan (14), Herbologia (2), Journal of Global Agriculture and Ecology (1), Heilongjiang Agricultural Sciences (1), Úroda, vědecká příloha časopisu (1), и **16 в български:** Растениевъдни науки (2), Селскостопанска наука (1), Животновъдни науки (3), Екология и бъдеще (2), Field Crops Studies (2), Известия на съюза на учените в България, Аграрни и ветеринарно-медицински науки (4), Научни трудове на СУБ-Пловдив, Серия В. Техника и технологии (1), ИТИ (1). **4 научни публикации са отпечатани в пълен текст в сборници от национални (2) и международни (2). 4 Научни публикации са с общ импакт фактор 8,002 [SJIF-1бр. (3,904), JBR – 3бр. (1,366x3=4,098)]**

От представените **45 броя** научни публикации – самостоятелен и първи автор в **23** от тях (**51,1%**), като самостоятелни – **16 броя (35,5%)**, първи автор – **7 броя (15,5%)**, втори автор – **15 броя (33,3 %)**, в т.ч. **10 с двама съавтори с 50 % участие (22,2%)**; трети - **5 броя (11,1%)** и четвърти автор – **2 броя (4,4%)**.

Съгласно Правилника за прилагане на ЗРАСРБ в Селскостопанска академия научната продукция е напълно достатъчна и отговаря на номенклатурната специалност на кандидата.

Цитиране на научната продукция

Актуалността и оригиналността на изследванията са оценени по достойнство от много изследователи, което се вижда от приложените цитати. Представени са **87 броя** цитати, получени в периода на научния и професионален стаж, от които в чуждестранни и международни издания са **70 броя (80,46%)**, а в международни издания с импакт фактор – **11** цитата с общ импакт фактор **12,872**. Представен е пълен текст на цитиранията.

Участие в научни проекти и в научни форуми

Доц., д-р Анелия Кътова е ръководител на **8** изследователски проекта, има участие в **25** изследователски проекти, от които **19 броя** с външно за ССА финансиране. Активното участие на кандидатката в ръководството и изпълнението на посочените проекти доказва достигната висока научна компетентност и способност за решаване на научни проблеми и задачи.

Отчетени са **56** участия във форуми в България, Белгия, Германия, Сърбия, Китай, Швеция, Испания, Норвегия, и в организационните комитети на European Grassland Federation, 12-th Symposium "Optimal Forage Systems for Animal Production and the Environment", Pleven, BULGARIA, 26 - 28 May 2003; ЮНК „Устойчиво фуражно производство за ефективно животновъдство”, 50 години Институт по фуражните култури Плевен, 8-9 юни 2004; Sheep production in Europe: State and perspectives, Int. Workshop, 7-8 Sept.2006, Pleven

Значимост на научните и научно-приложни приноси

Приложената справка с теоретичните и методични научни и научно-приложните приноси отговаря адекватно на представените публикации и на многогодишната и задълбочена изследователска работа на доц. Кътова, които оценявам високо.

Приноси с методично и теоретично значение, свързани с повишаване ефективността на селекцията, семепроизводството и технологията при многогодишни житни треви и смесени тревостои.

- Събран и проучен е голям обем изходен селекционен материал (местни естествено растящи популации и интродуцирани сортове), организирани *са работни колекции* и се поддържа богат генофонд от многогодишни житни треви: пасищен райграс, гребенчат и пустинен житняк, ежова главица, тръстиковидна, ливадна и червена власатка, безосилеста овсига и др..
- Създадени са нови растителни форми и сортове чрез комплексно приложение на класически и съвременни селекционни методи – целенасочен ефективен отбор по продуктивност и адаптивност, екологогенетичен анализ на количествените признаци, полиплоидизация, хибридизация, включително междувидова.
- За първи път е приложен флоуцитометричен метод за определяне на нивото на плоидност на регистрирани български сортове и селекционни популации многогодишни житни треви.
- Усвоен е метод за хромозомно удвояване на отбрани диплоидни селекционни популации от пасищен райграс. Създадени са първите тетраплоидни селекционни популации от пасищен райграс на базата на българска зародишна плазма. В конкурсни сортови опити с тетраплоиден пасищен райграс е установено е, че българските тетраплоидни селекционни популации са дълготрайни, високопродуктивни на фураж и семена, с висок адаптивен потенциал за условията на страната и по добив на фураж превишават стандартите.
- Проучена е селективността на хербициди към сортове многогодишни житни треви и влиянието им върху семенната им продуктивност.
- Определено е влиянието на начина на отглеждане върху борбата с плевелите при семепроизводството на пасищен райграс. Доказан е алелопатичният потенциал на видове (сортове) многогодишните житни треви, създадени в ИФК – Плевен, и на видове и генотипове от род *Sorghum*, като с по-силен алелопатичен ефект са генотиповете от суданка *S. sudanense*.
- Направена е комплексна оценка на качеството на фуража на многогодишни житни треви.
- Проучени са смеси от селекционни популации на червена детелина и пасищен райграс при комбиниран режим на използване.
- В условия на съдов опит са проучени биомасата от грудки, нитратредуктазната активност и биохимичния състав на звездан, еспарзета, подземна детелина и тръстиковидна власатка в самостоятелни посеви и в смеси.
- Установен е растежа, развитието и продуктивният потенциал на пасищен райграс Хармония и тетраплоиден кандидат сорт NВG, отглеждани самостоятелно и в смесени посеви с люцерна Плевен 6 и Дара.
- Установено е, че пролетният фуражен грах може да бъде използван като покров на семепроизводни посеви пасищен райграс при пролетна сеитба.

Приноси с научно-приложен характер

Като най-важен принос с научно-приложен характер оценявам създадените нови сортове:

1. Пасищен райграс сорт "ИФК ХАРМОНИЯ" – *Сертификат № 10846 P2*,
Селекционери: А. Кътова, П. Томов, А. Илиева, Й. Найденова и Г. Георгиев. Сортът е многофункционален, подходящ за пасищно, сенокосно-пасищно и декоративно направление на използване, самостоятелно или в смеси с бяла детелина за фураж, или с

червена власатка за декоративни и спортно-технически тревостои, с висок процент почвено покритие. Избран за стандарт в ИАСАС.

2. Гребенчат житняк сорт „СВЕЖИНА” – Сертификат № 10839 P2

Селекционери: А. Кътова, П. Томов, А. Илиева, Й. Найденова. Сортът е многофункционален, подходящ е за пасищно и сенокосно-пасищно използване, противоерозионни тревостои и поддържане на ландшафта. Може да участва като компонент на пасищни смеси с бяла детелина или звездан.

3. Пустинен житняк сорт „МОРАВА” – Сертификат № 10840 P2

Селекционери: А. Кътова, П. Томов, А. Илиева, Й. Найденова. Сорт Морава е подходящ за сенокосно и сенокосно-пасищно използване, създаване на противоерозионни тревостои и поддържане на ландшафта. Може да участва като компонент на сенокосни смеси с люцерна или еспарзета.

4. Пасищен райграс сорт „ТЕТРАНИ” – Успешно сортоизпитване в ИАСАС за РХС и БСК (2014 – 2016) с положителни доклади от ЕК (2017), заповед на Министъра на МЗХ РД 09-385 от 03.05.2017г. за утвърждаване и вписване в ОСЛ на Република България, и решение за издаване на Сертификат със заявителски № 950 от 04.08.2017г., ПВ на Р. България, Селекционер: А. Кътова. Сортът е многофункционален, подходящ за пасищно, сенокосно-пасищно и декоративно направление на използване, самостоятелно или в смеси с люцерна и бяла детелина за фураж, или с червена власатка за декоративни и спортно-технически тревостои, с висок процент почвено покритие, устойчив на коронеста ръжда, силно облистен сорт с високо качество и хранителна стойност.

5. Пасищен райграс сорт „ТЕТРАМИС” - Успешно сортоизпитване в ИАСАС за РХС и БСК (2014 – 2016) с положителни доклади от ЕК (2017), заповед на Министъра на МЗХ РД 09-385 от 03.05.2017г. за утвърждаване и вписване в ОСЛ на Република България и решение за издаване на Сертификат със заявителски № 951 от 04.08.2017 г., ПВ на Р. България, Селекционер: А. Кътова. Сортът е многофункционален, подходящ за пасищно, сенокосно-пасищно и декоративно направление на използване, самостоятелно или в смеси с люцерна и бяла детелина за фураж, или с червена власатка за декоративни и спортно-технически тревостои, който съчетава устойчивост на коронеста ръжда, с висока продуктивност на фураж и семена.

Последните два сорта райграс са първите български тетраплоидни и са резултат от целенасочените лични усилия на доц. Кътова. Приложени са методите на индуцирана полиплоидия на местна селекционна популация, флоцитометричен скрининг и фенотипен отбор на тетраплоиди, последван от поликрос на елитни генотипове и репродукция.

- Под методичното ръководство на селекционера в Институт по фуражните култури се извършва сортоподдържане и семепроизводство на предбазови и базови семена от сортове многогодишни житни треви.

- Участва в разработването на технология за създаване и използване на ливади и пасища, 2015. Свидетелство № 24 от 15.08.2015 г. за научен продукт, приет от ПК по иновации и технологии на ССА, утвърден с решение на УС на ССА, протокол № РД – 09 – 07 / 15.07.2015 г. Авторски колектив: А. Кирилов, Е. Василев, А. Кътова, Ц. Димитрова, Й. Найденова, А. Ключкова, М. Стойкова и Р. Чакъров

Експертна дейност.

Като член и председател на Научно жури представя 2 рецензии и 2 становища при защита на дисертации за онс „доктор”, 1 рецензия и 1 становище по конкурс за заемане на академична длъжност „професор”, 4 становища по конкурс за заемане на академична

длъжност „доцент”, член на НЖ в 2 конкурса за главен асистент

Член на Експертен съвет по „Растениевъдство” към ССА, София от 2013г. до 2015г. С изготвени множество рецензии на отчети по проекти и предложения на нови проекти към ССА, София – в ЕС „Растениевъдство” и ЕС „Животновъдство”.

Член на НС на ИФК – Плевен от 2011г. Член на НС на ИФК, Плевен и ИЗС, Русе от 2013 г. и понастоящем. Председател и член на НС на ИФК, Плевен и ИЗС, Русе от 15.05.2017 г.

Председател или член на изпитни комисии за научни сътрудници и докторанти. Член на редколегия на Bulgarian Journal of Agricultural Science - BJAS – 2016 – 2017 и на редколегия на Journal of Mountain Agriculture on the Balkans JMAVB – 2016 - 2017

Ръководство на докторанти

Доц., д-р Анелия Кътова е научен ръководител на зачислен редовен докторант Желязко Стефанов Вълчинков по докторска програма Селекция и семепроизводство на културните растения.

Лични впечатления

Познавам доц., д-р Анелия Кътова от специализации в Белгия и като член на Експертния съвет по Растениевъдство към ССА. Отличава се с изключителна отвореност за усвояване на нови знания и умения, упоритост и целенасоченост в изследователската работа и човечност в натоварената си научно – административна дейност.

Заклучение

Доц. Анелия Кътова е утвърден учен в професионалната си област, изграден професионалист със сериозни научни постижения и висока творческа и административно-организационна активност. Считаю, че кандидата покрива условията на ЗРАСРБ и отговаря на изискванията от Правилника за прилагане на Закона в Селскостопанска Академия.

С настоящото становище **оценявам положително** цялостната научна и приложна дейност на доц., д-р Анелия Кътова и препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително, а Научния съвет на ИФК Плевен и ИЗС Русе да гласуват за избирането ѝ на академичната длъжност „професор” по професионално направление 6.1. Растениевъдство, научна специалност 04.01.05. „Селекция и семепроизводство на културните растения”.

4.10.2017 год
гр. Шумен

изготвил становището:.....

/Проф. д-р Цветан Кикиндонov/